

БАЧИВ ЛІТЕРАТУРУ ЯК ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС

Ще в часи активізації руху за незалежність України у Віталія Григоровича Дончика, справжнього українського патріота, на якого рівнялися, склалася продумана концепція національного поступу. У своєму розумінні найнеобхідніших потреб національного буття – ще раз зазначу: розумінні концептуальному – В. Дончик першорядним бачив аспект гуманістичний. Українська мова, українська література, українське слово в його культурній функції – це дослідник уважав головним, визначальним для справи ідентифікації нації та її розвитку. Не випадково одна з останніх його книжок має назву “Доля української літератури – доля України” (2011). Ці поняття він мислив нерозривно.

Перед інтелігентом-патріотом українська література поставала яскравим феноменом із понадтисячолітнім часом тривання. А він, справжній учений, розглядав цей феномен як процес – не як хаос, бачачи тут і коріння традицій, і тяглість, і послідовність розвитку, і багатство нових виявів, що, зрештою, і становить самотність нашого письменства.

Українська література як історія – таким склався в основній своїй частині науковий досвід В. Дончика – автора розділу “Проза” та одного зі співавторів розділу “Поезія” в новаторському на свій час (і бурхливо сприйнятому культурною громадою) останньому томі 8-томної “Історії української літератури” (1971), згодом – головного редактора “Історії української літератури ХХ століття” у 2-х книгах (1994 – 1995; у 1996 р. відзначена Шевченківською премією), нарешті, із 2003 р. – голови редакційної колегії нової академічної “Історії української літератури” у 12 томах (перші чотири з них уже з’явилися друком).

Віталій Дончик був тим локомотивом, серцем та інтелектуальним центром, які задали рух цього грандіозного проекту. Мабуть, далеко не кожне наукове видання, масштаб якого вимагає редколегії, має її очільником такого креатора. Окрім постійного моніторингу готовності й доопрацювання чергових томів, окрім

забезпечення вже усталеного формату тому, поданого до видавництва, голова редколегії, яким був Віталій Григорович, здійснював – паралельно з науковими редакторами – реальне редагування текстів, глибоко переймався проблематикою розгляданого історичного періоду, як і самим процесом авторської студії, входив у деталі бібліографії, ілюстрування, стильового викладу. У багатьох із членів авторського колективу після правок В. Дончика, гадаю, могли залишитися словники-каталоги тієї лексики та синтаксичних конструкцій, що їх голова редколегії вважав питомими, відповідними високому рівню мовної культури. Принципова позиція В. Дончика відбилася (не без акцентованого аргументування в ході дискусій) у встановленні критерію належності твору до обсягу української літератури: таким – і єдиним – був для нього критерій мовний. У літературному масиві, обмеженому цим мірилом, здійснювався, усіляко заохочуваний натхненником проекту (як може це стверджувати із практики редагування 3-го тому), пошук помітних явищ, цікавих літературних фактів, котрі б у сумі збагачували номенклатуру літературного процесу, підсилювали й урізноманітнювали аналіз його провідних тенденцій.

Написанням академічної “Історії української літератури” Віталій Григорович жив, укладав у це свої мрії і свої хвилювання...

Для авторського колективу створюваної нині синтетичної праці перший голова її редколегії був і є зразком наукового подвижництва, дослідницької ґрунтовності й виваженості, особистої вимогливості й відповідальності, віри в торжество національної справи. Найпереконливішим пам’ятником В. Г. Дончику стане гідне завершення проекту, що він його розпочав і задав йому рух, – 12-томної “Історії української літератури”.

Микола Бондар

На адресу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка та редакції журналу надійшли співчуття від наукових колективів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, кафедри світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка, кафедри україністики Варшавського університету, кафедри української літератури Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, кафедри української літератури та компаративістики Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.